

A nosa vida...en positivo? VI

**Vulnerabilidade social en adolescentes
Curso 18-19**

24 de ABRIL DE 2019

De 16.30 a 18.00 h

SALÓN DE ACTOS DO IES ANTONIO FRAGUAS

**“PROBLEMÁTICA SOCIO-SANITARIA E XUDICIAL DERIVADA
DO CONSUMO DE ESTUPEFACIENTES E PROCEDEMENTO DE
ACTUACIÓN NO CASO DE DETECCIÓN DUN DELITO SEXUAL”**

Charla informativa a cargo de

- **Dª Cecilia López Blanco (Psiquiatra do Servizo de Paidopsiquiatría do CHUS)**
- **Dª Ana López-Suevos (Maxistrada do Xulgado de Instrución nº 1 de Santiago)**

INDICE DE CONTIDOS

	Páxs.
1. Título	3
2. Xustificación e fundamentación do proxecto	3
3. Obxectivos	14
4. Destinatarios	15
5. Metodoloxía e actividades. Temporalización.	15
6. Recursos humanos	15
7. Recursos técnicos e materiais	16
8. Custo económico	17
9. Seguimento e avaliación	18
10. Anexos	19

I.- TITULO.

A NOSA VIDA..., EN POSITIVO?.. “VULNERABILIDADE SOCIAL EN ADOLESCENTES”. 6ª EDICIÓN. PROBLEMÁTICA SOCIO-SANITARIA E XUDICIAL DERIVADA DO CONSUMO DE ESTUPEFACIENTES E PROCEDEMENTO DE ACTUACIÓN NO CASO DE DETECCIÓN DUN DELITO SEXUAL.

II.- FUNDAMENTACIÓN E XUSTIFICACIÓN DO PROXECTO.

Nos últimos anos o barrio das Fontiñas caracterizouse por un sólido percorrido da rede comunitaria, a través do Plan de Desenvolvemento Comunitario que naceu coa finalidade de incrementar o benestar de todos os colectivos que residen nesta zona, promovendo a súa inclusión social e a participación activa dentro da súa comunidade. Neste senso, teñen cabida varios programas e proxectos que seguen este fío condutor da mellora social. Nesta ocasión, a 6ª edición do Proxecto **A Nosa Vida... en Positivo?** sobre vulnerabilidade dos adolescentes, retoma un formato xa experimentado nunha edición anterior coa charla informativa de dúas profesionais do ámbito xudicial e sanitario para abordar o tema das drogodependencias. Ademais incorpora como novidade o procedemento de actuación no caso de detección dun delito sexual.

Neste tempo as entidades socioeducativas do barrio de Fontiñas, adoptamos unha perspectiva de traballo coordinado, en rede, que non obviou a esfera asistencial (de cobertura de necesidades básicas e de facer efectivos os dereitos constitucionais que asiste a cada cidadán), pero que incide nos ámbitos preventivos e de integración.

No traballo comunitario levado a cabo, tivo especial incidencia a intervención co colectivo infantoxuvenil, polas circunstancias sociais¹ que caracterizaban á zona, e co obxectivo claro de tentar

¹ Ao longo desta andadura, realizáronse tres estudos e diagnósticos comunitarios co fin de coñecer a realidade social do barrio, unha detección precoz de necesidades, un rexistro de recursos e un priorización de liñas de intervención.

Fonte III Diagnóstico Comunitario, levado a cabo no ano 2015, onde podemos constatar que os menores representan o 15,7 % da poboación de dereito do barrio e os maiores xa supoñen o 14,2 %. Estes datos desglósanse polo miúdo a continuación.

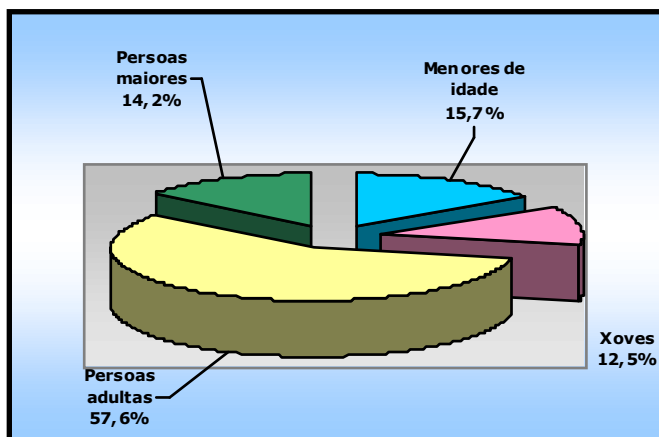
mellorar as situacións familiares e as circunstancias sociais que afectaban a este grupo de idade. Liñas de intervención dirixidas a frear o absentismo escolar e a mellorar a convivencia nas familias e no contorno comunitario foron os alicerces das denominadas xuntanza de barrio.

Pero en Fontiñas, ó longo da súa existencia, as características sociais do barrio experimentaron notables cambios. Segue tendo unha pirámide poboacional nova (aínda que menos), na que o reemprazo xeracional está garantizado, pero o colectivo de persoas maiores irrompe con forza no espectro social, cunha tendencia á alza. As condicións xeográficas do barrio e a configuración

urbanística son as que condicionaron e seguen condicionando a realidade social; Fontiñas caracterízase pola súa accesibilidade; aínda que todo é susceptible de melloras, si se pode afirmar que é un dos barrios que conta con maiores elementos e factores que facilitan a vida de calquera persoa que presente limitacións ou dificultades de mobilidade.

Gráfico nº 1: Distribución da poboación do barrio de Fontiñas pola variable idade.

Retomando a idea expresada do párrafo anterior, o reemprazo xeneracional segue estando garantizado ao alcanzar o colectivo dos mais novos o 15,7 % da poboación e o dos maiores, o 14,2 %, existindo unha diferenza entre ambos de tan só o 1,5 %.

Fonte: Información facilitada polo Padrón Municipal; datos traballados dende a UTS Fontiñas, xullo, 2015.

Nesta ocasión será o colectivo de **persoas adultas** do barrio o destinatario da actividade, contando ademais coa colaboración da ANPA do IES Antonio Fraguas para a súa difusión e dos técnicos das entidades da rede comunitaria.

En Fontiñas, un barrio aínda novo, pero cunha importante traxectoria vital, fíxose necesario que as entidades socioeducativas da zona fixeramos unha “parada no camiño”, na que se puidera reflexionar sobre a realidade social do barrio, as súas necesidades actuais, as súas potencialidades (que tamén as hai) e as liñas de intervención que deben marcar a actuación dos distintos servizos públicos e entidades sociais nos vindeiros anos. Traballar con obxectivos reais é sinónimo de rigor técnico e profesional, de eficacia e de eficiencia. Realízase así, por parte da UTS Fontiñas (pertencente aos Servizos Sociais Comunitarios), o *III Diagnóstico Comunitario*² da zona (ano 2015), contando coa estreita colaboración de tódalas entidades educativas, sanitarias e sociais do barrio, e dando cumprimento ao establecido no art. 11.b da Lei 13/2008, do 3 de decembro, de servizos sociais de Galicia: a elaboración dun plan de intervención comunitario, acorde coas necesidades detectadas no diagnóstico social.

Gráfica nº 2: **A realidade social no barrio de Fontiñas.**

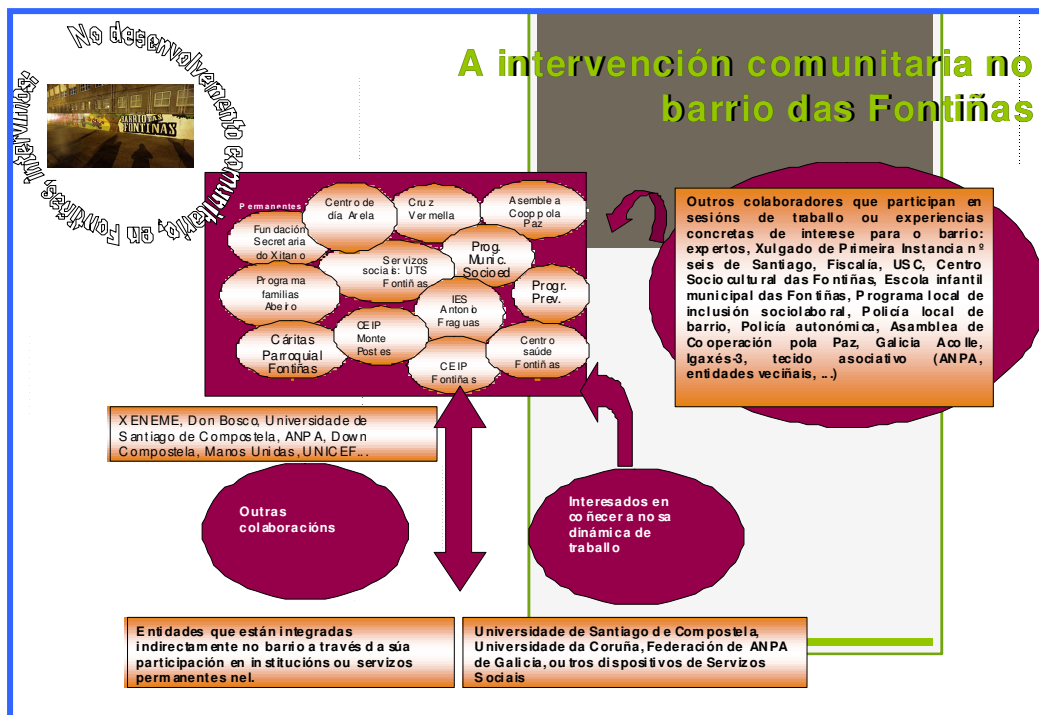
Fonte: UTS Fontiñas (Servizos Sociais Comunitarios) e Departamento de Orientación do IES Antonio Fraguas, 2015.

² Pódese visualizar e consultar o Diagnóstico Comunitario de Fontiñas na web municipal www.compostelaintegra.org

E, en consecuencia, impleméntase un traballo integral a nivel comunitario, baseado na **intervención conxunta, en rede**, respectando as características de cada servizo, pero buscando ao mesmo tempo as sinerxias e os puntos de encontro que permitan buscar obxectivos comúns e compartir estratexias de traballo:

Gráfica nº 3: **A intervención comunitaria no barrio de Fontiñas.**

Fonte: UTS Fontiñas (Servizos Sociais Comunitarios) e Departamento de Orientación do IES Antonio Fraguas, xullo 2015.

Gráfica nº 4: A intervención comunitaria no barrio de Fontiñas.

E con estes proxectos ó longo dos anos foron angadándose ámbitos de intervención que pretendían traballar, basicamente, estes aspectos:

Gráfica nº 5: Eixes que inspiran a intervención comunitaria no ano 2015.

Polo tanto, nesta nova edición de “*A nosa vida... en positivo?*” trataremos de conxugar por unha banda, as peticións dos participantes en edicións anteriores, trasladadas nas diferentes avaliacións dos proxectos comunitarios previos, e pola outra, a solicitude expresa da ANPA do IES Antioio Fraguas sobre a súa inquedaanza no tema das drogodependencias. Ambas razóns sustentan a continuidade destas accións. Por outra banda, temos en conta as reflexións de profesionais desta rede que vemos a importancia de incorporar outros aspectos de tanto calado, como pode ser nesta ocasión o tema dos delitos sexuais. A isto únese a potencialidade de contar cunha experta neste tema. Polo tanto, á forma habitual de traballar a partir de modelos de avaliación participativa, que nos permite coñecer opinións, intereses e inquedaanzas dos participantes, únese a necesidade e oportunidade de abordar novas temáticas de indubidable interese. Por iso, tratamos de darlles unha resposta, con novas edicións de proxectos comunitarios é intervir con rigor e tecnicamente.

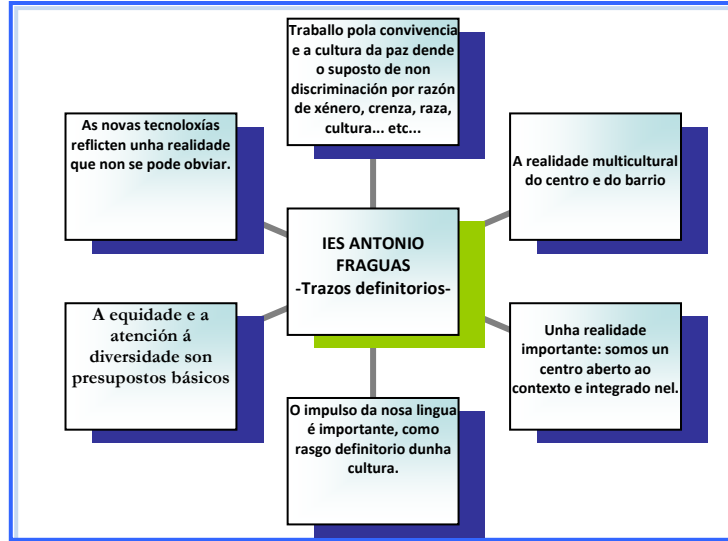
A situación de alarma social pola violencia de xénero aumenta. Os datos son realmente preocupantes; o tratamento nos medios de comunicación, sensacionalista e inadecuado ás veces; as iniciativas nas redes sociais tratan de abrir xanelas de protesta e concienciación; a mobilización social nos últimos tempos ante casos como o da “manada”; presentan un escenario altamente preocupante e evidencian a necesidade de que nós queiramos aportar o noso gran de area!

Dende o equipo comunitario, no que hai unha presenza importante de mulleres e unha clara sensibilidade cara estes temas, por razóns persoais e profesionais, perfílase como unha necesidade. Son problemáticas que se abordan dende cada un dos nosos contornos de traballo: familiar, educativo, sanitario, social.... Facelo agora nun proxecto común implica visibilizalo e poñelo en valor. Tratar a igualdade de xénero desde esta óptica multiprofesional e con este enfoque comunitario, de conxunto, pon claramente a énfase na prevención e na toma de conciencia do noso colectivo de menores e as súas familias.

O ámbito educativo, a través do IES Antonio Fraguas e neste caso contando coas familias como pilar importantísimo da comunidade educativa, insiste nos moitos os aspectos que unha actividade formativa destas características pode desenvolver. En primeiro lugar, e a nivel xeral, todos aqueles elementos relacionados co proxecto educativo do centro (PEC) como son a mellora da convivencia, a apertura ó contexto, a realidade plural, ...integrados nunha forma ampla e flexible de entender a educación en valores. Algúns deles quedan reflectidos na figura seguinte.

Gráfica nº 6: Trazos definitorios do IES Antonio Fraguas.

Fonte: *Trazos de identidade do IES Antonio Fraguas* (Proxecto Educativo, Plan de Convivencia), 2013.

Ademais, dende o Departamento de Orientación, catalizador e dinamizador de moitas das propostas de tipo colaborativo no centro, e de traballo en rede no barrio, séguese un modelo de intervención sociopsicopedagóxico que ten a prevención mediante programas, como una liña habitual de actuación nos diferentes ámbitos que abrangue.

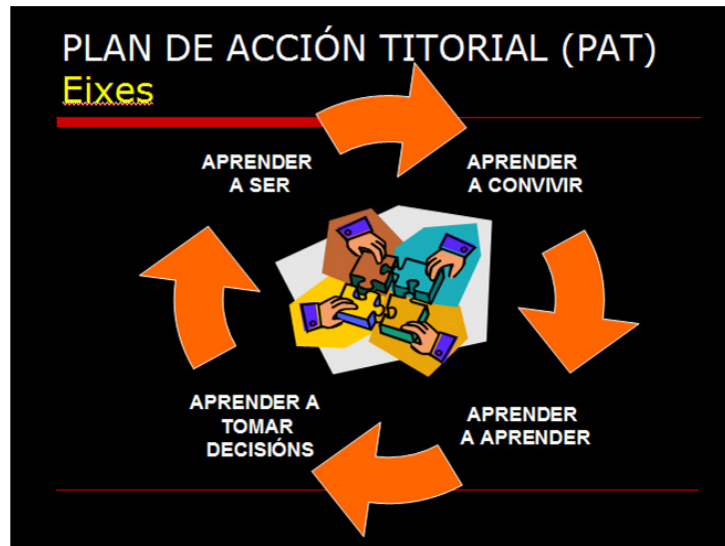
Gráfica nº 7: Ámbitos de intervención do Departamento de Orientación do IES Antonio Fraguas.

Fonte: *Departamento de Orientación IES Antonio Fraguas, ANO 2013*

Gráfica nº8: Plan de Acción Tutorial do IES Antonio Fraguas.

Fonte: Departamento de Orientación IES Antonio Fraguas, ANO 2013

No Plan de Acción Tutorial, elaborado polo Departamento de Orientación, ademais cobran sentido as sinerxías que se establecen cando falamos de cuestións como: a educación do alumnado como persoas e como futuros cidadáns, e por suposto, a información e a formación cara situacións de vulnerabilidade. E non podemos esquecer que como educadores, compartimos coas nais e pais a educación dos seus fillos. A cuestión de xénero emerge como un tema transversal de especial relevancia en tódolos ámbitos da comunidade educativa, pero que merece ter tempos e espazos específicos para non verse diluído como ás veces sucede con determinados aspectos da transversalidade: como é de todos termina non sendo de ninguén.

O marco legal educativo precisa a necesidade de poñer en marcha proxectos e medidas que aseguren a igualdade. Así, no *Decreto 8/2015* que desenvolve a *Lei 4/2011 de 30 de Xuño de Convivencia e Participación da comunidade educativa en materia de convivencia escolar*, di claramente que a convivencia nos centros debe orientarse “a educación no respecto dos dereitos e liberdades fundamentais na igualdade de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres e na igualdade de trato e non discriminación das persoas”(Art. 3) e máis adiante indica a propósito do Plan de Convivencia que debe “facilitar a prevención, detección e eliminación de todas as

manifestacións de violencia, especialmente do acoso escolar, da violencia de xénero e das actitudes e comportamentos xenófobos e racistas” (Art. 12). No Art. 21 falando de “Accións preventivas e medidas para a mellora”, indícase que se inclúan “actividades dirixidas á sensibilización da comunidade educativa na igualdade entre homes e mulleres para previr posibles situacións de violencia de xénero”. A isto habería que engadir razóns concretas dende o ámbito educativo, especificamente do IES Antonio Fraguas:

Ben, pois tendo presente todo isto, dende o PASS Fontiñas (Concellería de Políticas Sociais, Diversidades, Saúde e Centro Cívicos) e o IES Antonio Fraguas, contando coa colaboración das restantes entidades do barrio e recollendo ese “*testemuño*” lanzado polo propio alumnado, preténdese levar a cabo novamente o proxecto formativo “**A nosa vida..., en positivo?; 6ª ed.**”, dirixido basicamente ás familias dos nosos adolescentes, coa finalidade de traballar aspectos inherentes a situacións de vulnerabilidade ou de risco social, conxugados con reflexións técnicas e aplicacións prácticas.

Gráfica nº 9: **Trazos de identidade do proxecto comunitario “A nosa vida..., en positivo?”.**

Fonte: UTS Fontiñas (Servizos Sociais Comunitarios) e Departamento de Orientación do IES Antonio Fraguas, 2015.

Este proxecto, cun claro enfoque preventivo, enmarcaríase nas seguintes liñas de intervención:

- ✦ **Liña nº 6 do III Diagnóstico Comunitario:** Deseño e implementación de proxectos de prevención de condutas asociadas.
- ✦ **Liña nº 11 do III Diagnóstico Comunitario:** Actividades de convivencia comunitaria.

Gráfica nº 10: Fins da intervención comunitaria.

Fonte: UTS Fontiñas – Servizos Sociais Comunitarios
Básicos do Concello de Santiago de Compostela, 2015.

Será un proxecto que se fundamenta tanto en aspectos vinculados á prevención primaria como secundaria.

No primeiro dos casos (prevención primaria) as accións formativas que se leven a cabo teñen como obxecto a prevención da aparición de condutas antisociais en poboación que aínda non presenta esta problemática; serían actividades dirixidas a adolescentes, en xeral, que pretenden asegurar o seu normal desenvolvemento.

No segundo (prevención secundaria), diríxese a adolescentes que amosan algún signo de condutas disruptivas ou de risco e preténdese minguar factores de risco.

Este proxecto tamén se liga cos contidos establecidos nas liñas de actuación municipais de prevención de drogas. Así, neste eido, hai un ámbito referido á prevención comunitaria, tendo como destinatarios á totalidade da poboación, tratando de favorecer a integración social de todas as persoas. A actuación comunitaria é unha estratexia metodolóxica que busca comprometer e

coordinar a todos os colectivos que forman a comunidade e que, entre todos, se poidan realizar aportacións na prevención de drogodependencias.

Gráfica nº 11: A repercusión social dos proxectos comunitarios.

Fonte: UTS Fontiñas – Servizos Sociais Comunitarios Básicos do Concello de Santiago de Compostela e Departamento de Orientación do IES Antonio Fraguas, 2015.

III.- OBXECTIVOS

- **Xeral:**
 - Facilitar información e formación ás familias da poboación adolescente do barrio sobre actitudes positivas para o seu óptimo desenvolvemento vital e as situacións de risco e vulnerabilidade ante determinadas condutas.
- **Específicos:**
 - Fomentar a participación das familias na comunidade educativa e na vida comunitaria do barrio.
 - Axudar as familias a que os adolescentes desenvolvan conciencia crítica sobre o seu modo de actuar e proceder.
 - Achegar información sobre a forma de proceder en situacións de delitos sexuais.
 - Aprender a exercer os dereitos de forma responsable, respectando sempre o que está “ao teu carón”.
 - Poñer de manifesto as consecuencias, dende un punto de vista legal e práctico, de determinadas condutas.
 - Estimular o debate-reflexión activa de xeito colectivo coas familias.
 - Fomentar a xeración de espazos de punto de encontro entre os distintos axentes da comunidade.
 - Reforzar “espazos de encontro” nos que estean presentes os valores de autonomía, igualdade e solidariedade social.
 - Fomentar hábitos e estilos de vida e ocio saudables.
 - Fortalecer as pontes entre a institución escolar e a comunidade
 - Seguir a consolidar o traballo en rede iniciado no ano 1998.

IV.- DESTINATARIOS.

- Familias das ANPAS do barrio e do resto da cidade que quixeran asistir.
- Poboación adulta en xeral.
- Técnicos da rede comunitaria.

V.- METODOLOXÍA E ACTIVIDADES. TEMPORALIZACIÓN.

ACTIVIDADE	DATA	LUGAR DE IMPLEMENTACIÓN	DESTINATARIOS
Charla-coloquio PROBLEMÁTICA SOCIO-SANITARIA E XUDICIAL DERIVADA DO CONSUMO DE ESTUPEFACIENTES E PROCEDIMENTO DE ACTUACIÓN NO CASO DE DETECCIÓN DUN DELITO SEXUAL	24 de abril de 2019, de 16.30 a 18 h.	Salón de actos do IES Antonio Fraguas	<ul style="list-style-type: none"> 📄 Familias 📄 Profesorado do devandito alumnado. 📄 Técnicos das entidades da rede comunitaria do barrio de Fontiñas.

VI.- RECURSOS HUMANOS.

O proxecto é deseñado e elaborado por:

- 📄 Orientadora do IES Antonio Fraguas.
- 📄 Técnicas do PASS Fontiñas (Traballadoras sociais e Educadora social. Dispositivos pertencentes aos Servizos Sociais Comunitarios do Concello de Santiago de Compostela).
- 📄 Traballadora social do Centro de Saúde.

Coa colaboración do resto de entidades sociocomunitarias.

Ponentes:

- Dª Cecilia López Blanco (Psiquiatra do Servizo de Paidopsiquiatría do CHUS)
- Dª Ana López-Suevos (Maxistrada do Xulgado de Instrución nº 1 de Santiago)

Moderadora a mesa: Alcira Baleato (Traballadora social do Centro de Saúde)

VII.- RECURSOS TÉCNICOS E MATERIAIS.

- *Previo:*

- ▣ **Elaboración do proxecto:** a cargo da orientadora do IES Antonio Fraguas, técnicas do PASS Fontiñas (traballadoras sociais e educadora social - Servizos Sociais Comunitarios do Concello de Santiago de Compostela) e Traballadora social do Centro de Saúde
- ▣ **Contacto coas ponentes:** Orientadora do IES Antonio Fraguas
- ▣ **Contacto coa moderadora da mesa:** Orientadora do IES Antonio Fraguas
- ▣ **Xestión dos espazos e equipamentos:**
 - IES Antonio Fraguas: a cargo da orientadora do devandito centro.
- ▣ **Cartel para a difusión:** elaborado pola orientadora do IES Antonio Fraguas.
- ▣ **Difusión:** A cargo das entidades do barrio e da ANPA do IES Antonio Fraguas, técnicas do PASS Fontiñas e entidades do barrio.
- ▣ **Impresión do cartel:** Os carteis para o día da xornada serán a cargo das técnicas do PASS Fontiñas e da orientadora do IES Antonio Fraguas.

- *Durante a Actividade:*

- ▣ **Para a actividade levada a cabo nas instalacións no IES Antonio Fraguas:**
 - Mesas para poñentes (IES Antonio Fraguas).
 - Cadeiras (IES Antonio Fraguas).
 - Carteis divulgativos da actividade (IES Antonio Fraguas, Técnicas do PASS Fontiñas-Servizos Sociais Comunitarios).
 - Portátil (IES Antonio Fraguas).
 - Proxector (IES Antonio Fraguas).
 - Pantalla de proxección (IES Antonio Fraguas).
 - Equipo de son e megafonía (IES Antonio Fraguas).

VIII.- COSTE ECONÓMICO.

- As ponentes participan de forma totalmente gratuíta. Aínda que dende a ANPA e dende o IES faráselles un pequeno agasallo (cunca conmemorativa da Semana Cultural dedicada a Antonio Fraguas, Letras Galegas 2019).

IX.- SEGUIMIENTO E AVALIACIÓN.

A avaliación, determinante para valorar o grao de consecución de obxectivos e, incluso, para promover novas accións comunitarias, terá en conta os seguintes items:

Táboa nº 4: Criterios de avaliación

	ASPECTO A AVALIAR	INDICADORES
AVALIACIÓN CUANTITATIVA	Organización e implementación	Nº de profesionais encargados da elaboración e organización do Proxecto
		Nº de profesionais que participan na charla
	Impacto e participación	Nº de nais e pais asistentes
		Nº de técnicos asistentes
	Outros	
AVALIACIÓN CUALITATIVA	Valoración dos asistentes, a través de:	Grao de participación, nº de preguntas realizadas
		Debate xerado trala exposición das poñentes
		Suxestións para vindeiras edicións

Fonte: UTS Fontiñas (Servizos Sociais Comunitarios do Concello de Santiago de Compostela) e Departamento de Orientación do IES Antonio Fraguas.

Anexo 1

Non corresponde a este documento realizar unha reprodución da análise social realizada no III Diagnóstico Comunitario (para mais información, remitirse ao mesmo), pero si convén dar unhas pequenas pinceladas do mesmo, dado que o seu contido é o que fundamenta o deseño e a implementación dos proxectos de intervención comunitaria. Así, na seguinte imaxe ofrécese unha síntese da análise poboacional, das necesidades sociais e das situacións carencias detectadas:

Radiografía social no barrio de Fontiñas.

Fonte: III Diagnóstico Comunitario do Barrio de As Fontiñas (ano 2015). Elaborado pola UTS Fontiñas e o Programa municipal socioeducativo (ambos dipositivos pertencentes aos Servizos Sociais Comunitarios do Concello de Santiago de Compostela).

Radiografía social do barrio de Fontiñas

DATOS XERAIS DO BARRIO A NIVEL SOCIAL

- **Total de habitantes:** 9.606 (~ 10,2 % da poboación total do municipio).
- **Densidade poboacional:** 1.614 hab./km², aproximadamente.
- **Media de idade:** 42,97 anos.
- **Distribución poboacional:**
 - Menores de idade: 1.513 (15,8 %).
 - Mozas e mozos: 1.202 (12,5 %).
 - Persoas adultas: 5.520 (57,5 %).
 - Persoas maiores: 1.371 (14,2 %).
- **Tamaño medio por familia:** 3 membros, agás en zona de vivendas de promoción pública no que é 5,6 membros.
- **Nº de vivendas:** 3.527, das cales 657 son de promoción pública (18,6 % do total de vivendas).

Diagnóstico comunitario, ano 2015.

FACTORES QUE PODEN CONDICIONAR A VULNERABILIDADE SOCIAL

- **Persoas residentes en vivendas de promoción pública:** 3.480 (~ 36,2 % da poboación do barrio).
- **Persoas maiores que viven soas:** 266 (2,8 % da poboación do barrio e 19,4 % con respecto ao colectivo de persoas maiores).
- **Persoas en situación de dependencia:** 114 (1,2 % da poboación).
- **Persoas estraxeiras:** 212 (2,2 % da poboación do barrio).
- **Poboación xitana:** 159 (1,6 % da poboación do barrio).
- **19 unidades de convivencia son beneficiarias do programa municipal socioeducativo e 10 con apoio psicolóxico.**
- **79 persoas con factores de risco social: 0,82 % da poboación do barrio.**
- **Menores con factores de risco social que inciden na súa escolarización:** 22 (2,1 % do colectivo infantil).
- **Menores con problemática de absentismo escolar:** 3 (que representa o 0,20 % do colectivo infantil).
- **Familias con factores de disfuncionalidade:** 25, que equivale a 100 persoas, aproximadamente, e representa o 1,03 % da poboación total do barrio.

Anexo 2: Liñas de intervención social no barrio de As Fontiñas – III Diagnóstico Comunitario (xúño 2015). Mais información na web: www.compostelaintegra.org

LIÑAS DE INTERVENCIÓN SOCIAL - ANO 2015

Documento elaborado por:

Dolores Sanz Lobo, orientadora do Departamento de Orientación do IES Antonio Fraguas.

Alcira Baleato, traballadora social do Centro de Saúde de Fontiñas.

María Jesús Viqueira Pérez, traballadora social da UTS Fontiñas (pertencente aos Servizos Sociais Comunitarios Básicos do Concello de Santiago de Compostela).

Beatriz Sixto Solar, traballadora social da UTS Fontiñas (Servizos Sociais do Concello de Santiago de Compostela).

Margarita Vázquez Teo, Educadora social do Programa municipal socioeducativo (Servizos Sociais Comunitarios do Concello de Santiago de Compostela).